

گزارشگری پایدار؛ ذینفعان گسترده

گفتگو با:

دکتر فاطمه صراف

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران جنوب

سازش

این شماره نشریه حسابرس به موضوع گزارشگری پایداری اختصاص یافته است که یکی از زمینه‌های مطالعاتی و پژوهشی شماست. در این گفتگو با راهنمایی شما سعی خواهیم کرد خوانندگان را با جنبه‌های مختلف گزارشگری پایداری آشنا سازیم و برای پرسشهای احتمالی آنها پاسخ بیاوریم. گزارشگری پایداری به چه معنی است؟

دکتر صراف

توجه به موضوعات آثار محیطی و اجتماعی فعالیت‌های سازمانی در سطح بین‌المللی در حال رشد است. یک راه مهم که از طریق آن سازمانها تلاش می‌کنند تا این تقاضا را تامین نمایند، گزارشگری پایداری شرکتها است. اصطلاح پایداری شرکتها از مفهوم وسیعتری تحت عنوان توسعه پایدار شکل گرفته است. کمیته جهانی محیط زیست و توسعه^۱ توسعه پایدار را این گونه تعریف کرده است: «توسعه‌ای که نیازهای

نگرفته است. به دلیل اهمیت بخش عمومی در افکار جامعه و به منظور پیشگیری از بازتاب اجتماعی، گزارشگری پایداری با چالش روبه‌رو بوده و صرفاً اطلاعاتی گزارش می‌شود که جنبه مثبتی از آن را نشان دهد و گاهی هزینه تهیه گزارش و احتمالاً رفع انحراف آن از استانداردهای تدوین شده مانع از گزارشگری پایداری می‌شود.

سازمان

مزایای گزارشگری پایداری؟

دکتر صراف

در سالهای اخیر گزارشگری پایداری باعث توجه شرکتها به برآوردن انتظارات ذینفعان شده و اهداف اجتماعی و زیست‌محیطی را برآورده و بهینه کرده است. توجه به توانایی نسلهای آینده برای برآوردن نیازهای خاص آنها مدنظر قرار گرفته است. توجه به آحاد جامعه به جای ذینفعان خاص، از تعهدات گزارشگری پایداری است.

در گزارشگری پایداری شاخصهای غیرمالی زیست‌محیطی و اجتماعی به اندازه شاخصهای مالی و اقتصادی مهم هستند. ارتقای ارزش نام تجاری شرکت، وضوح تاثیرگذاری و تاثیرپذیری سازمانها بر اساس انتظارات توسعه پایدار، افزایش توانایی ذینفعان برای درک ارزش حقیقی سازمان از داراییهای ملموس و غیرملموس آن، تاکید و توجه به شاخصهای غیرمالی و ارتباط آن با شاخصهای مالی و اعمال مدیریت بلندمدت را

فعالی را برآورده سازد بدون آنکه توانایی و حق نسل آتی را در تامین نیازهایش از محیط زیست و منابع طبیعی به مخاطره اندازد.» از طرفی هیئت تجارت جهانی توسعه پایدار^۲ این‌گونه توضیح می‌دهد: «توسعه پایدار، یک فعالیت همزمان برای رونق اقتصادی، کیفیت زیست‌محیطی و عدالت اجتماعی می‌باشد. به عبارتی وظیفه سازمان صرفاً کسب سود و افزایش ثروت سهامداران نیست بلکه تامین منافع کلیه ذینفعان است.»

گزارشگری پایداری به گزارش ارزشها بر اساس مدل حاکمیتی ذینفعان می‌پردازد و ارتباط بین استراتژی و تعهدات سازمان نسبت به اقتصاد جهانی پایدار را نشان می‌دهد. این گزارشگری بر پایه پاسخ‌خواهی، پاسخ‌گویی و حصول نتایج پایدار استوار است. البته ذکر این نکته لازم است که راهنماهای گزارشگری پایداری موجود در اکثر موارد هنوز داوطلبانه است. گزارشگری پایداری به عبارتی سمبلیک‌گذار از ترازنامه به ارزش نامه می‌باشد.

سازمان

آیا گزارشگری پایداری در بخش عمومی نیز امکان پذیر است؟ بخش عمومی برای گزارشگری پایداری با چه چالش‌هایی روبه‌رو است؟

دکتر صراف

گزارشگری پایداری در بخش عمومی ابتدا در حوزه زیست‌محیطی بوده است. در حال حاضر واحدهای نسبتاً کمی در بخش عمومی پیرو گزارش پایداری می‌باشند که شاید علت این باشد که انتظار می‌رود واحدهای مختلف بخش عمومی نه تنها آسیب‌رسان نبوده، بلکه در حمایت از محیط زیست فعالیت نمایند. سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۵ اهداف توسعه پایدار را اعلام نمود و پس از آن چالشهای متعددی در نهادهای بخش عمومی ایجاد شد. بر اساس این اعلام، سازمانها موظف به در نظر گرفتن نگرانیهای روزافزون در خصوص تاثیرات اجتماعی و زیست‌محیطی گردیدند. لازم به ذکر است که در بخش عمومی ارتباط دادن مسایل مهمی از قبیل تاثیرات اجتماعی و زیست‌محیطی با ارزشهای پولی دشوار و بعضاً بسیار پیچیده است. البته، تحقیقات زیادی در زمینه حسابداری محیط‌زیست در بخش عمومی صورت

گزارشگری پایداری

در شرکتها

به تنهایی قابلیت اجرا نداشته

بلکه احتیاج به

عزم ملی دارد

می‌توان از مزایای گزارشگری پایداری دانست. گزارشگری پایداری شرکتها می‌تواند مزایایی از قبیل افزایش اعتماد اجتماعی، افزایش کیفیت زندگی انسانها، حفظ محیط‌زیست برای نسلهای آینده را داشته باشد.

سازمان

اهمیت گزارشگری پایداری در جهان تا آنجا پیش رفته است که به تشکیل هیئت استانداردهای پایداری منجر شده است. نگاه حرفه حسابداری در ایران نسبت به این موضوع چگونه است؟

دکتر صراف

با توجه به گسترش فعالیتهای تجاری در جهان و اهمیت پایداری در حوزه‌های سازمانی، دانشگاهی و حرفه‌ای، مقوله پایداری جزو نخستین اهداف کشورها و در نتیجه شرکتها قرار گرفته است. اما در کشور ایران نیاز به توجه بیشتری نسبت به این موضوع وجود دارد. به عبارتی، در حال حاضر احتیاج به بررسی شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر داریم. از مهمترین شرایط علی می‌توان به الزامات محیطی و مشوقها و فشارهای آن اشاره کرد. وضعیت فرهنگی و اجتماعی و سیاسی کشور و روابط بین‌الملل از دیگر علل آن هستند. مشخص کردن نهاد مسئول پایداری، تدوین اصول و استانداردهای آن، آموزش مقوله پایداری و استفاده از فناوریهای لازم از راهبردهایی است که باید مشخص گردند. الزام‌آور کردن گزارشگری پایداری در شرکتها پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران، تهیه و تدوین سرفصلهای آموزشی مربوط به گزارشگری پایداری در تحصیلات تکمیلی آموزش عالی رشته حسابداری از کارهایی است که باید انجام شود.

سازمان

با توجه به تاکید گزارشگری پایداری بر اطلاعات مالی و غیرمالی، مقایسه پذیر بودن اطلاعات مالی چگونه انجام می‌شود؟

دکتر صراف

قابلیت مقایسه یکی از ویژگیهای کیفی اطلاعات در مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی است که استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی را قادر می‌سازد شباهتها و تفاوتها را در بین دو مجموعه از اطلاعات را شناسایی و درک کنند و در

تهیه و تدوین

سرفصلهای آموزشی

مربوط به گزارشگری پایداری

در تحصیلات تکمیلی رشته حسابداری

از کارهایی است که باید انجام شود

تصمیم‌گیری خود مدنظر قرار دهند. گزارشهای مالی همواره باید برای کمک به کاربران در تصمیم‌گیری، اطلاعات قابل اعتمادی را ارائه نمایند.

گزارشگری پایداری علاوه بر اطلاعات مالی به اطلاعات غیرمالی زیست‌محیطی و اجتماعی نگاه ویژه‌ای داشته است. مقایسه‌پذیری اطلاعات مالی از جمله عملیات رایج حسابداری است ولی مقایسه اطلاعات غیرمالی با توجه به اهداف توسعه پایدار و نگاه به آینده و ارزش ویژه منابع زیست‌محیطی و اجتماعی بسیار مهم و در کوتاه‌مدت امری پیچیده و درازمدت در صورت فراهم‌شدن بستر لازم قابل انجام است. لذا، با احتمال عدم یکنواختی در اطلاعات ارایه شده در سالهای مختلف بایستی مقایسه اطلاعات غیرمالی گزارشگری پایداری در بازه زمانی بزرگتری صورت گیرد.

سازمان

شرکتها برای گزارشگری پایداری نیاز به انجام چه تغییراتی برای تهیه و گزارش اطلاعات پایداری دارند؟

دکتر صراف

گزارشگری پایداری در شرکتها به تنهایی قابلیت اجرا نداشته بلکه احتیاج به عزم ملی دارد و باید نهادها دولتی و غیردولتی با مشارکت داوطلبانه در این امر مداخله نموده و مشارکت داوطلبانه پیش‌درآمد الزامات بعدی گردد. اهمیت‌دادن به اعطای مشوقهای درون‌سازمانی و برون‌سازمانی نیز از

محیط کسب و کار پایدار و موثر بر اساس استانداردها، موجبات رشد و توسعه پایدار و افزایش تاثیر استانداردهای مطلوب یا بهینه کردن آنها را فراهم می‌آورند.

سازمان

در گزارشگری پایداری چه اطلاعاتی باید برای استفاده‌کنندگان تهیه و گزارش می‌شود؟

دکتر صراف

توجه به موضوع اثر محیطی و اجتماعی فعالیت‌های سازمانی در سطح جهان در حال رشد است. مجموعه متنوعی از ذینفعان منافع اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی را دنبال می‌کنند که تعیین‌کننده موفقیت سازمان هستند. یک راه مهم که از طریق آن سازمانها تلاش می‌کنند تا این تقاضا را تامین نمایند، گزارشگری پایداری شرکتها است. اطلاعات مورد نیاز استفاده‌کنندگان آنهایی است که عواقب تصمیمات اقتصادی بر محیط‌زیست، توسعه اقتصادی و موقعیت‌های اجتماعی که مردم در آن به زندگی و کسب‌وکار مشغولند را نشان می‌دهد. اطلاعات مربوط به مصرف منابع که نشان دهد این منابع سریعتر از تجدید آنها به اتمام نخواهند رسید از مهمترین اطلاعات گزارشگری پایداری است.

سازمان

استانداردهای گزارشگری پایداری چه ارتباطی با استانداردهای گزارشگری مالی دارد؟

دکتر صراف

مبحث نوینی در سطح جهانی به‌عنوان گزارشگری مالی یکپارچه مطرح شده است که هدف اصلی آن ارائه گزارشی است که در برگیرنده اطلاعات مالی و غیرمالی مربوط به فعالیت‌های تجاری ابعاد پایداری شرکت می‌باشد.

بنابراین، گزارشگری یکپارچه هم اطلاعات مالی و غیرمالی را شامل می‌شود و همچنین ارتباط بین معیارهای مالی و غیرمالی عملکرد را نشان می‌دهد. گزارش یکپارچه به‌عنوان یک گزارش جامع برای شرکت بیان می‌شود و اشاره می‌کند که گزارش یکپارچه شامل گزارشگری پایداری و گزارش مسئولیت اجتماعی شرکتها است و از طریق بهبود در فرایند تعامل با ذینفعان، منجر به تغییر در رفتار شرکتها و همچنین افزایش اعتبار شرکت و یک ابزاری برجسته برای حاکمیت شرکتی

ضروریات است.

برای ایجاد ارزشی پایدار و موفقیت بلندمدت، گزارشگری پایداری به‌جای ذینفعان خاص، ذینفعان گسترده (کارکنان، مشتریان، تامین‌کنندگان، جامعه و محیط‌زیست و...) را در نظر گرفته و تعاملات لازم با آنها را خواهد داشت و صداهای آنها را در تصمیمگیری موثر می‌داند. درک کامل پیامدهای تهدیدات زیست‌محیطی، تغییرات آب و هوا، تخریب اکوسیستم و اهمیت واقعی بی‌عدالتی اجتماعی و نقش ارزیابی چرخه حیات محصولات نیز از جمله ملاحظات این نوع گزارشگری است. آموزش مقوله پایداری و نیز شناسایی ریسک و ارزش‌گذاری آن در گزارشگری و الزام به رفع انحراف در راستای منافع بلندمدت سازمان و ذینفعان است.

سازمان

ویژگیهای شرکتهای پایدار چیست؟

دکتر صراف

شرکت پایدار، همه فعالیتها و استراتژیهای را دربر می‌گیرد که نیازهای ذینفعان گسترده (کارکنان، مشتریان، اعتباردهندگان، جامعه و محیط زیست) را برآورده و در عین حال منابع انسانی و طبیعی مورد نیاز آینده‌گان را نیز حفظ می‌کند. اگر چه رویکردهای توسعه پایدار هنوز کاملاً الزام‌آور نشده است ولی دولت‌ها با استفاده از ابزار قانونی در بلندمدت می‌توانند اقدام موثری در جهت پیشبرد اهداف پایداری انجام دهند.

یک شرکت پایدار با درک محدودیت منابع، در راستای توسعه پایدار با در اختیار گرفتن مکانیزمهای نوین و فناوریهای جدید، مصرف منابع را کاهش می‌دهد. البته، کاهش مصرف به‌معنای محدود ساختن عملیات و فعالیت تولید و کسب‌وکار نبوده بلکه ناشی از کارآمدی فرایند آن است.

جلب رضایت مشتریان با افزایش اعتبار و آگاهی اجتماعی و اجرای طرحهای نوآورانه در تولید و بازاریابی از دیگر ویژگیهای شرکتهای پایدار است. در شرکتهای پایدار نه تنها مدیران ارشد بلکه کارکنان آنها نیز با تعهدی آشکار نسبت به پایداری روبه‌رو و باعث بهبود و توسعه کسب‌وکار شرکت می‌شوند. به این ترتیب، با نگاهی آینده‌نگر، چشم‌اندازی روشن برای کارکنان و سایر ذینفعان ترسیم خواهد شد. شرکتهای پایدار با

جنبه‌های مثبت بدون در نظر گرفتن جنبه‌های منفی آن وجود دارد. هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری در نوامبر ۲۰۱۷ **بیانیه حرفه‌ای ۱ (PS 1)** را صادر و با طرح گزارش تفسیری مدیریت به‌عنوان رهنمودی برای شرکتها در این حوزه، با گزارشگری پایداری همبستگی بیشتری ایجاد کرد. بنابراین، توسعه مستمر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی باید همچنان مورد حمایت قرار گرفته و نیز اثر مالی هرگونه استاندارد جهانی در زمینه گزارشگری پایداری در نظر گرفته شود. هر دو مجموعه باید به‌طور موازی با سطح بالایی از همبستگی توسعه یابند تا سرمایه‌گذاران بتوانند از ارقام و اطلاعات قابل مقایسه با قابلیت حسابرسی بهره‌جویند.

سازمان

ضرورت و نقش استانداردهای گزارشگری پایداری را برای پاسخگویی به تقاضاهای اجتماعی و بازار سرمایه چگونه ارزیابی می‌کنید؟

دکتر صراف

استانداردهای گزارشگری پایداری در آستانه ورود جهان به بزرگترین انقلاب صنعتی یعنی دوره چهارم منتشر می‌گردد. تغییرات این دوره در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، مدل‌های کسب‌وکار نوظهور، پول‌های دیجیتال، هوش مصنوعی و حوزه‌های بیوتکنولوژیک و ژنتیک بسیار وسیع و پیچیده است. اکنون با برنامه‌ریزی جدی برای ورود به این دوره باید آماده شد. سودمندی بشر بیش از کمیت به سواد تکنولوژیک آن وابسته است. بر پایه تفکر پایداری تعریف جدیدی از توزیع ثروت شکل خواهد گرفت و چهره‌های جدیدی در گروه ذینفعان مشاهده خواهد شد. شرکتها باید در ارائه گزارشگری پایداری به‌منظور توسعه پایدار، میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری ذینفعان را در رابطه با فعالیت خود در نظر بگیرند.

سازمان

از مشارکت شما در این گفتگو سپاسگزاریم.

شرکتها باید

در ارائه گزارشگری پایداری

میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری

ذینفعان را

در رابطه با فعالیت خود

در نظر بگیرند

تلقی می‌گردد.

مجموعه استانداردهای گزارشگری پایداری شامل موارد

زیر می‌شود:

۱- مفاهیم بنیادی.

۲- موضوعات اقتصادی

۳- موضوعات زیست‌محیطی

۴- موضوعات اجتماعی

سازمان

تفاوت گزارشگری پایداری با گزارشگری مالی طبق

استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی چیست؟

دکتر صراف

امروز گزارشگری پایداری در موقعیتی به‌سر می‌برد که گزارشگری مالی پیش از تشکیل بنیاد **استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS)** و هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) از سال ۱۹۷۳ به بعد به‌سر می‌برد. تعداد زیادی از چارچوبهای گزارشگری پایداری در مراحل مختلف از توسعه یا تکامل وجود دارد که هنوز هیچ استاندارد جهانی پذیرفته‌شده‌ای برای آن وجود ندارد، چیزی که به‌شدت مورد نیاز است. با توجه به ماهیت داوطلبانه گزارشگری پایداری، ریسک گزارش